

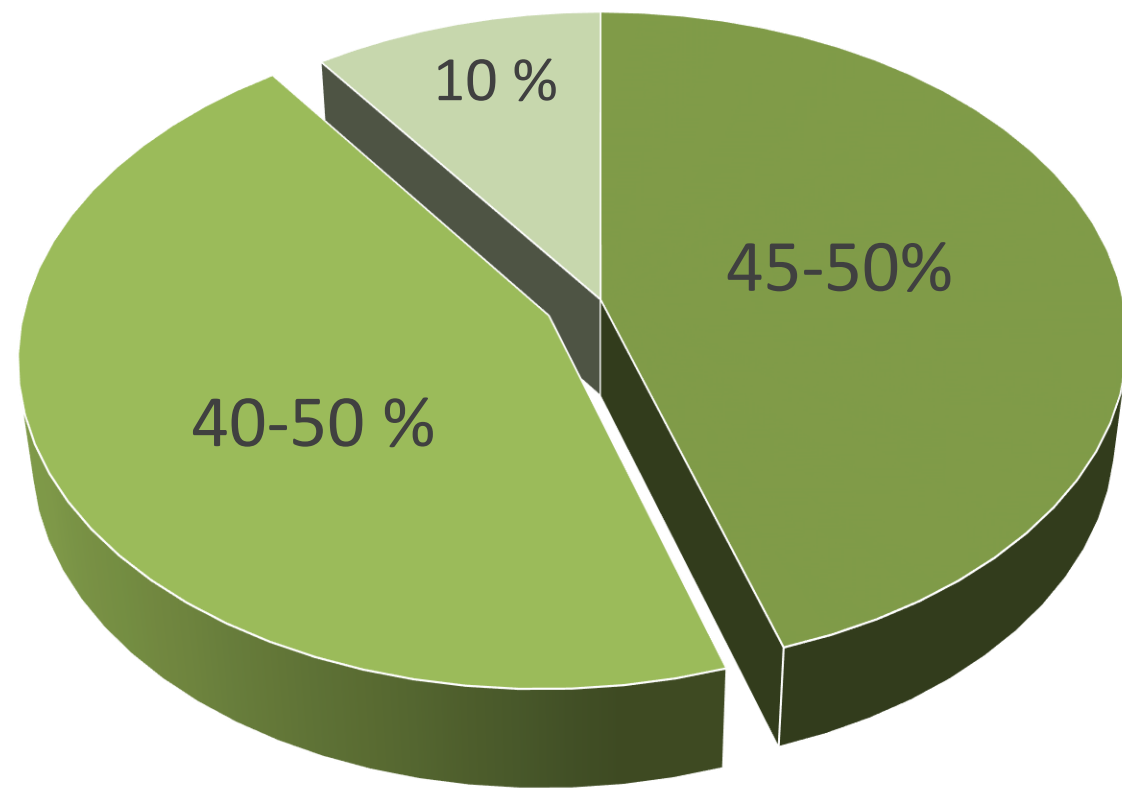

NPL
**Судова практика як
реструктуризатор боргу**

Андрій Іванів, радник EQUITY

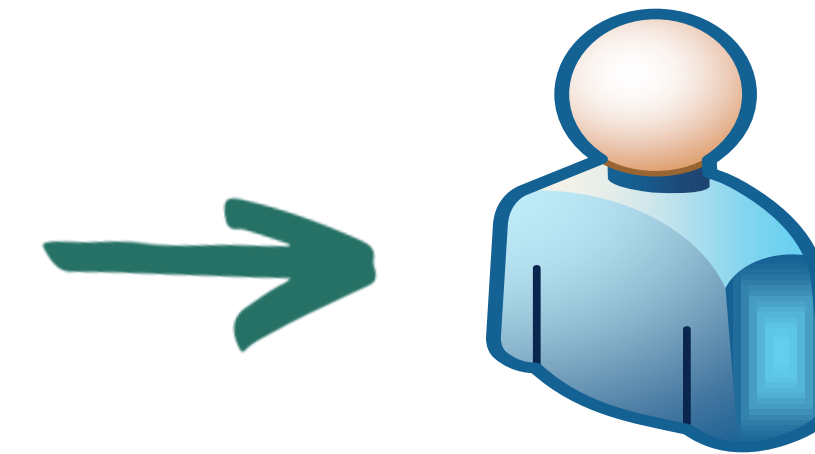
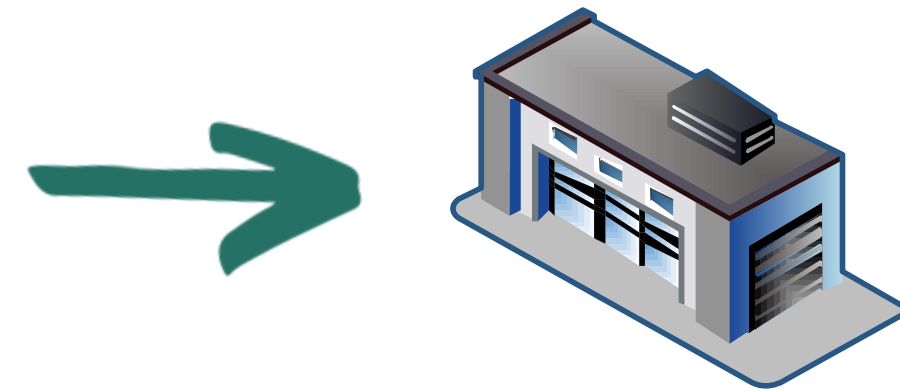
NPL. Судова практика як реструктуризатор боргу

Заборгованість

- "Тіло"
- Відсотки
- Пеня

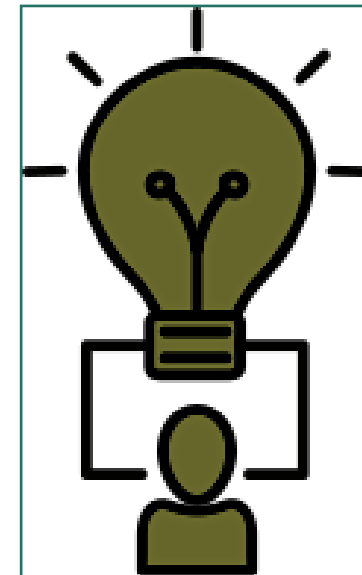
Майнова порука

Фінансова порука

АКСІОМА

«Після завершення строку кредитування кредитор втрачає право нараховувати проценти.»

ВІДПРАВНИЙ ОРІЄНТИР:

Постанова ВП ВС від 28.03.2018 р. у справі № 444/9519/12

- Щодо змісту понять «строк договору», «строк виконання зобов'язання» і «термін виконання зобов'язання»:
- Ці поняття мають різний зміст, можуть співпадати, а також відрізнитись;
- Щодо виконання зобов'язання простроченого боржника після спливу строку (терміну) такого виконання:
  - після настання терміну внесення чергового платежу за договором і після спливу строку кредитування зобов'язання простроченого боржника за договором не припиняється;

Щодо нарахування та стягнення процентів від суми позики (кредиту) після спливу строку кредитування:

«...**50.** Згідно з частиною першою статті 1048 ЦК України позикодавець має право на одержання від позичальника процентів від суми позики, якщо інше не встановлено договором або законом. **Розмір і порядок одержання процентів встановлюються договором.** У разі відсутності іншої домовленості сторін проценти **виплачуються щомісяця до дня повернення позики.**»

51. За умовами договору сторони погодили **щомісячну сплату відсотків** за кредитом на суму залишку заборгованості **за кредитом, який наданий на 24 місяці - до 3 червня 2008 року включно.**

52. Відтак, у межах строку кредитування до 3 червня 2008 року відповідач мав, зокрема, повертати позивачеві кредит і сплачувати проценти періодичними (щомісячними) платежами до 27 числа кожного місяця. Починаючи з 4 червня 2008 року, відповідач мав обов'язок незалежно від пред'явлення вимоги позивачем повернути всю заборгованість за договором, а не вносити її періодичними платежами, оскільки останні були розраховані у межах строку кредитування.

53. Отже, **припис абзацу 2 частини першої статті 1048 ЦК України про щомісячну виплату процентів до дня повернення позики у разі відсутності іншої домовленості сторін може бути застосований лише у межах погодженого сторонами строку кредитування.**

54. Враховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає, що право кредитодавця нараховувати передбачені договором проценти за кредитом **припиняється після спливу визначеного договором строку кредитування** чи у разі пред'явлення до позичальника вимоги згідно з частиною другою статті 1050 ЦК України. В охоронних правовідносинах права та інтереси позивача забезпечені частиною другою статті 625 ЦК України, яка регламентує наслідки прострочення виконання грошового зобов'язання.

55. З огляду на вказане Велика Палата Верховного Суду відхиляє аргументи позивача про те, що на підставі статті 599 та частини четвертої статті 631 ЦК України він мав право нараховувати передбачені договором проценти до повного погашення заборгованості за кредитом.

ЄДРСР містить **8 985** посилань на справу **444/9519/12**, з яких **8 310** – рішення/постанови за 2 роки існування постанови.

стягнення **по депозиту** та процентів

за користування коштами, розміщеним на депозиті:

- **«6.19.** Згідно зі статтею 536 ЦК України за користування чужими грошовими коштами боржник зобов'язаний сплачувати проценти, якщо інше не встановлено договором між фізичними особами; розмір процентів за користування чужими грошовими коштами встановлюється договором, законом або іншим актом цивільного законодавства.
- **6.20.** Термін «користування чужими грошовими коштами» може використовуватися у двох значеннях. Перше - це одержання боржником (як правило, за плату) можливості **правомірно** не сплачувати кредитору борг протягом певного часу. Друге значення - **прострочення виконання грошового зобов'язання**, коли боржник повинен сплатити гроші, але **неправомірно не сплачує їх**.
- **6.22.** Однак позов у цій справі **подано саме у зв'язку з неправомірним, незаконним** користуванням боржником грошовими коштами через прострочення виконання грошового зобов'язання....
- **6.24.** Тобто законодавство встановлює наслідки як надання можливості **правомірно не сплачувати кредитору борг** протягом певного часу в межах дії договору, так і наслідки прострочення грошового зобов'язання, коли боржник повинен сплатити гроші, але неправомірно не сплачує їх, тому підстави для застосування аналогії закону відсутні.;
- **6.25.** Отже, висновки судів про необхідність застосовувати до спірних відносин положення частини першої статті 1048 ЦК України за аналогією закону, аби визначити розмір процентів, є помилковими, бо, по-перше, у цій справі йдеться про неправомірну поведінку боржника (в той час як частина перша статті 1048 ЦК України застосовується у випадку правомірної поведінки), а по-друге, у законодавстві немає прогалини у цій частині.
- **Стягнуто 3% річних як проценти за неправомірне користування грошовими коштами на підставі 625 та 536 ЦК України.**

Шлях на повернення в проценти

По дорожній карті № 444/9519/12:

Суд, справа, дата	Суддя-доповідач	Висновок суду
Постанова ВП № 461/10610/13-ц 10.04.2019 р.	Гудима Д.А.	Цитування п. 91 Постанови у справі № 444/9519/12, відмовлено в стягнення процентів після завершення строку кредитування
Постанова ВП № 1519/2-3165/11 03.07.2019 р.	Гудима Д.А.	
Постанова ВП № 723/304/16-ц 23.10.2019 р.	Ситнік О.М.	

Пошук орієнтиру

Інша домовленість сторін.

Ст. 1048 ЦКУ

...У разі відсутності іншої домовленості сторін проценти виплачуються щомісяця до дня повернення позики.

ч.2.Ст. 625 ЦКУ.

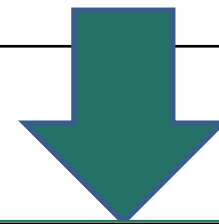
2. Боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.

Ухвала ВС КГС від 04.12.2018 р. у справі № 5017/1987/2012
про передачу справи на розгляд ВП ВС

Мотиви направлення:

- сторонами у пунктах 3.3, 3.5, 6.7 кредитного договору від 08.05.2008 з урахуванням принципу свободи договору передбачено іншу домовленість, яка, на відміну від загального правила щомісячної виплати процентів лише у межах погодженого сторонами строку кредитування, встановленого абзацом 2 частини 1 **статті 1048 ЦК України**, допускає нарахування Банком процентів за **неправомірне** користування кредитом по день його фактичного повного погашення;
- поширення судової практики щодо втрати банками-кредиторами права нарахування будь-яких процентів за користування кредитом після настання строку погашення кредиту, сприяє розповсюдженню випадків вчинення несумлінними позичальниками дій, спрямованих на порушення строків погашення кредитів з метою подальшого безкоштовного використання кредитних коштів;

Ухвала ВП ВС (с.Кібенко О.Р.) від 24.01.2019 р. у справі № 5017/1987/2012
про відсутність підстав для передачі на розгляд ВП ВС

Констатовано:

- правові висновки щодо застосування відповідної норми права вже викладено в постановках Великої Палати Верховного Суду від 28 березня 2018 року у справі № 444/9519/12 і від 23 травня 2018 року у справі № 910/1238/17;
- Таким чином, **правова позиція Великої Палати Верховного Суду полягає у тому, що відповідно до частини другої статті 625 ЦК України кредитний договір може встановлювати проценти за неправомірне користування боржником грошовими коштами як наслідок прострочення боржником виконання грошового зобов'язання. І такі проценти можуть бути стягнуті кредитором й після спливу визначеного кредитним договором строку кредитування чи у разі пред'явлення до позичальника вимоги згідно з частиною другою статті 1050 ЦК України;**

Постанова ВП ВС (с.Рогач Л.І.) від 04.02.2020 р. у справі № 912/1120/16

ВИСНОВКИ:

- Кредитор має право як нарахування процентів до моменту закінчення строку кредитування, так і після закінчення строку кредитування;
- Законодавчими нормами нарахування процентів після закінчення строку кредитування врегульовано ч. 2 ст. 625 ЦК України, яка передбачає проценти у розмірі трьох процентів річних або інший розмір встановлений договором.
- Перехід з періоду нарахування процентів відповідно до ст. 1048 ЦК України до періоду нарахування процентів відповідно до ч. 2 ст. 625 ЦК України відбувається після моменту прострочення боржником свого зобов'язання (в даному випадку зобов'язання з повернення кредитних коштів);
- Підставою застосування положень ч. 2 ст. 625 ЦК України є відповідне прострочення боржника щодо виконання грошового зобов'язання.

ПРИ ЦЬОМУ:

- 6.37. В ухвалі про передачу справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду покликався також на правову позицію, викладену у справі № 5017/1987/2012 (постанова від 5 березня 2019 року), в якій Верховний Суд вказав на те, що **банк не позбавляється права на отримання належних йому процентів за неправомірне користування кредитом, нарахованих за підвищеною ставкою на підставі пунктів 1.4, 3.3, 3.5, 6.7 кредитного договору у зв'язку з простроченням виконання позичальником грошового зобов'язання, оскільки ці проценти охоплюються диспозицією норми частини другої статті 625 ЦК України.**

- 6.38. Разом із тим правовідносини, що склалися у справі № 5017/1987/2012, не є подібними до правовідносин, що склалися у справі, що розглядається, позаяк у справі № 5017/1987/2012 **договором була передбачена умова нарахування процентів за підвищеною ставкою саме за неправомірне користування кредитом, що відповідає диспозиції норми, викладеній у частині другій статті 625 ЦК України, а не відповідно до частини першої статті 1048 цього Кодексу. Тож підстави для відступу від правового висновку, викладеного у постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 5 березня 2019 року у справі № 5017/1987/2012, відсутні.»**

Формулювання пунктів договору

Формулювання пункту договору	Висновок суду	Суд, склад суду, дата
<p>наступного змісту: "починаючи з 20.01.2014 проценти за користування кредитом нараховуються банком, виходячи із встановленої банком процентної ставки у розмірі 11,75% річних"; доповнили пункт 3.3 договору абзацом наступного змісту: "<u>починаючи з 20.01.2014 проценти за неправомірне користування кредитом сплачуються позичальником, виходячи із процентної ставки у розмірі 16,75% річних</u>".</p>	Стягнуто проценти після завершення строку кредитування	Постанова ВС КГС від 14.08.2018 року у справі № 913/377/17 (суддя Чумака Ю.Я. Дроботова Т.Б., Пільков К.М.)
<p>Як убачається зі змісту пункту 1.3 договору кредиту плата за користування одержаним кредитом встановлюється у розмірі 9 % річних. Пунктом 7.5 договору передбачено, що за несвоєчасне погашення кредиту позичальник сплачує банку подвійну процентну ставку від встановленої у пункті 1.3 цього договору.</p>	Надано висновок про наявність підстав для стягнення процентів після завершення строку кредитування у відповідності до п. 75 договору	Постанова ВС КГС від 18.02.2019 року у справі № 910/21449/17 (суддя Дроботова Т.Б., Чумака Ю.Я. Пільков К.М.)
<p>Одночасно в цьому ж пункті 3.1 кредитного договору також передбачено, що <u>у разі порушення позичальником строків погашення кредиту</u> в національній валюті позичальник сплачує 19.5% <u>процентів річних</u> від суми невиконаного своєчасно зобов'язання за кредитом згідно з визначеним графіком, за період часу з моменту непогашення кредиту (частини кредиту) до дня фактичного погашення цієї заборгованості за кредитом.</p>	<p>Вказаною умовою кредитного договору сторони погодили розмір належних до сплати відповідачем процентів річних у разі прострочення виконання кредитного зобов'язання, який регламентовано частиною 2 статті 625 ЦК України.</p> <p>Відмовлено з інших підстав.</p>	Постанова ВС КГС від 05.06.2019 року у справі № 907/955/16 (суддя Міщенко І.С., Берднік І.С., Суховий В.Г.)
<p>«Відповідно до пункту 3.4. зазначеного договору, у випадку порушення позичальником строку погашення одержаного ним кредиту <u>він сплачує проценти за неправомірне користування кредитом</u> виходячи з процентної ставки в розмірі 15% річних, порядок нарахування та сплати яких визначається відповідно до пунктів 3.2. і 3.3. договору.</p>	Надано висновок про наявність підстав для стягнення процентів після завершення строку кредитування	Постанова ВС КІС від 03.07.2020 року у справі № 308/2703/14-ц (суддя Краснощоків Є.В.)
<p>Пункту 1.3 договору кредиту плата за користування одержаним кредитом встановлюється у розмірі 13,5 % річних. У випадку виникнення простроченої заборгованості за кредитом або частиною кредиту та/або процентами, процент за користування кредитом встановлюється в розмірі 23,5 % річних. Після повного погашення простроченої заборгованості процентна ставка встановлюється в розмірі 13,5% річних.</p>	У справі, яка переглядається, судами не встановлено та з умов кредитного договору , в тому числі з умов, на які посилається позивач, зокрема пунктів 1.3, 5.3.1, 6.1, 6.2, 7, не вбачається, що сторонами обумовлена умова нарахування процентів за неправомірне користування кредитом після строку кредитування і що така умова відповідає диспозиції норми, викладеній у частині другої статті 625 ЦК України , тобто як міра відповідальності за порушення грошового зобов'язання за цією угодою.	Постанова ВС КІС від 28.07.2020 року у справі № 303/4052/18 (суддя Висоцька В.С.)

ВІДНОВИТИ ПРАВА

Який спосіб захисту є ефективним?

- ▶ **Постанова Верховного Суду від 02.04.2019 року у справі № 910/21375/16**
- ▶ **Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04.06.2019 року у справі № 916/3156/17**
- ▶ **Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду у справі № 914/2150/18 від 16.10.2019 р.**
- ▶ **Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду у справі № 727/7763/17 від 01.07.2020 року**

- ▶ **Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 21.01.2020 року у справі № 922/3422/18**
- ▶ **Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 16.01.2020 року у справі № 910/11470/18**

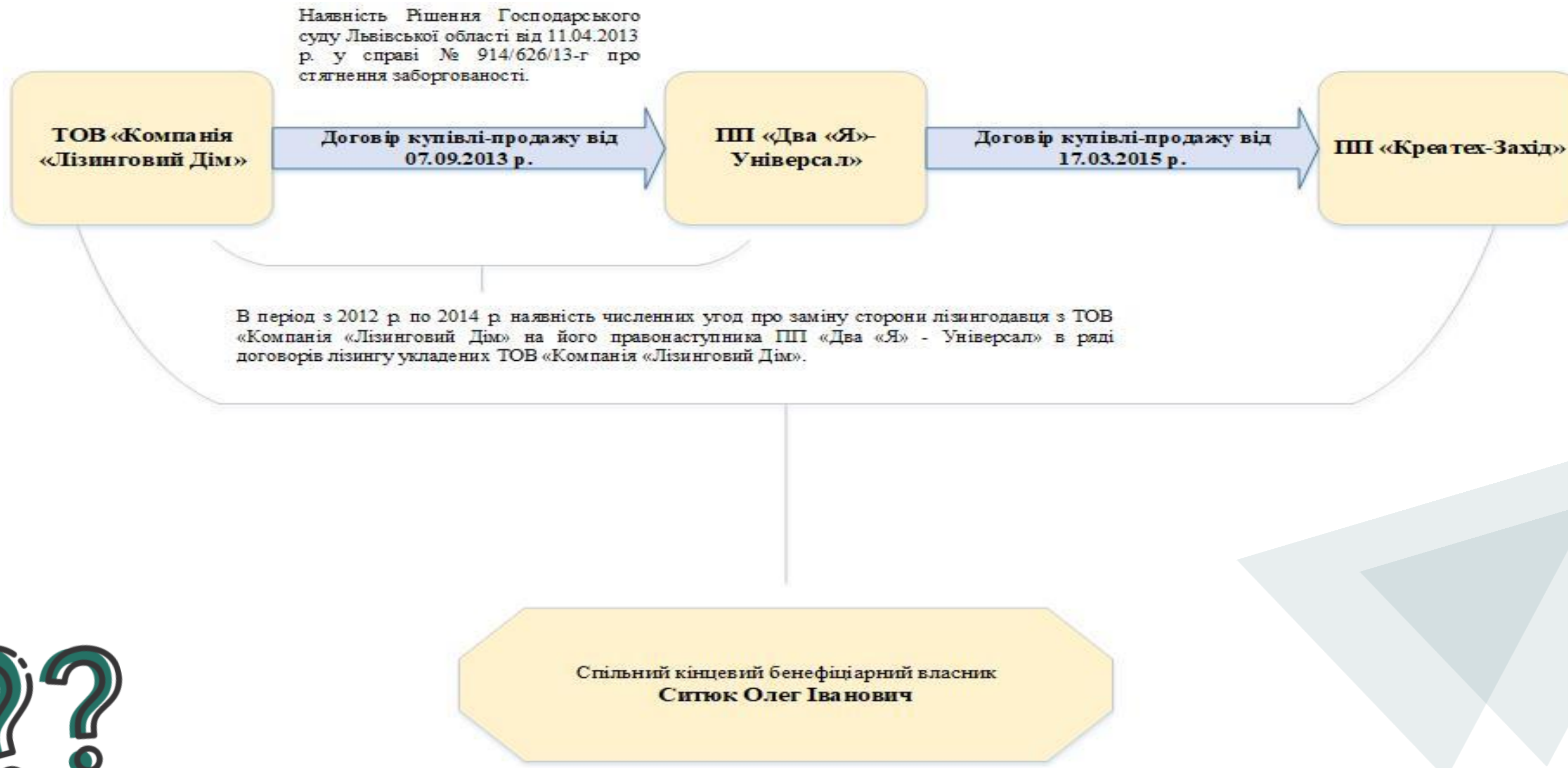

МІСІЯ - СТЯГНУТИ ВТРАЧЕНЕ

Після детального дослідження наявності активів боржника, вбачається, що за період продажу ФГВФО активів, на наявності судового рішення про стягнення суми боргу, боржником було вчинено ряд дій щодо продажу наявних активів на пов'язаних осіб, з метою унеможливлення задоволення вимог потенційного кредитора за рахунок майна боржника.

Яким чином в такому випадку новому кредиторіві задовольнити свої вимоги до боржника?

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!